

Svar på Gashaw Bibanis och 19 andra ledamöters motion om att Vanda inte upphandlar produkter, tjänster eller råvaror som produceras i Israels olagliga bosättningar

VD/5830/00.02.00.03/2025

PT/IL/TE/EK/SE/JK/SE/AP

Gashaw Bibani och 19 andra ledamöter lämnade in följande motion i enlighet med fullmäktiges arbetsordning:

”I Finland görs offentliga upphandlingar för tiotals miljarder euro per år. Största delen av dessa upphandlingar görs i kommuner och välfärdsområden.

Enligt Vandas strategi är Ansvarsfullhet en central värdering i stadens strategi, där det konstateras: ”Vanda agerar ansvarsfullt och förutsätter ett ansvarsfullt arbetssätt också av sina partner.”

Vanda har varit en Stad för rättvis handel sedan år 2014. Vanda stad har också förbundit sig att främja jämställdhet och likabehandling och till icke-diskriminerande verksamhetssätt samt att följa etiska principer i sina upphandlingar.

Israel har ockuperat palestinska territorier i strid med internationell rätt i mer än 50 år, och bygger olagliga bosättningar där. Företag som verkar i bosättningarna deltar i upprätthållandet av dem och möjliggör deras expansion. Dessutom undersöker Internationella domstolen om Israel begår folkmord mot palestinier, och en internationell arresteringsorder har utfärdats mot Israels premiärminister Benjamin Netanyahu för brott mot mänskligheten.

Hösten 2024 antog FN:s generalförsamling en resolution som kräver ett förbud mot import från Israels olagliga bosättningar och ett slut på företagsverksamhet som stöder Israels olagliga ockupation. Finland röstade för resolutionen. I februari 2025 beslutade man i Sydney, Australien att staden inte samarbetar med sådana företag som drar nytta av olagliga bosättningar.

Vanda kan inte stödja kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Vanda ska i enlighet med OECD:s riktlinjer som samarbetspartner välja företag som respekterar FN:s principer om mänskliga rättigheter och kan verifiera ansvarsfulla produktionskedjor. Dessa kan gälla till exempel teknologiupphandlingar. Vanda bör förbinda sig att följa FN:s Global Compact-principer.

Mer information om riktade bojkotter finns på Sumuds webbsidor på adressen:

<https://www.sumud.fi/bds/>. BDS är en global rörelse ledd av palestinier som grundades 2005 med syfte att med fredliga medel bryta det ekonomiska, politiska och kulturella stödet till Israels kränkningar av de mänskliga rättigheterna. BDS kommer från de engelska orden boycott, divestment och sanctions, vilket betyder bojkott, desinvestering, dvs. tillbakadragande av investeringar och sanktioner. BDS-rörelsens verksamhet bygger på principen att palestinier har samma mänskliga rättigheter som alla andra.

Vi ledamöter som undertecknat motionen föreslår att Vanda inte upphandlar produkter, tjänster eller råvaror som har sitt ursprung i Israels olagliga bosättningar, och inte heller gör upphandlingar från företag som är delaktiga i bosättningarnas verksamhet eller andra kränkningar av de mänskliga rättigheterna.”

Stadsfullmäktige 25.8.2025 § 32

Beslut:

Stadsfullmäktige beslutade ta upp ärendet till behandling och sända fullmäktigemotionen till stadsstyrelsen för beredning.

Verksamhetsområdet för koncernledning och livskraft konstaterar följande som sitt svar:

Principer för offentlig upphandling

Vid offentlig upphandling ska sådana principer följas enligt vilka den upphandlande enheten ska behandla deltagare i upphandlingsförfaranden och andra leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt.

Enligt 3 § i lagen om offentlig upphandling och koncession, dvs. upphandlingslagen, ska den upphandlande enheten behandla deltagare i upphandlingsförfaranden och andra leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt förfara öppet och med beaktande av proportionalitetskraven. Upphandlingslagen baserar sig på EU:s upphandlingsdirektiv och den upphandlingslag som stiftats utifrån direktivet.

Enligt 80 och 81 § i upphandlingslagen kan en anbudsgivare uteslutas från ett anbudsförfarande, om det föreligger en grund för uteslutning av denna. I upphandlingslagen finns en uttömmande förteckning över de obligatoriska grunder för uteslutning och de av prövning beroende grunder för uteslutning av anbudsgivare som ska tillämpas vid upphandlingar. Anbudsgivarens direkta eller indirekta deltagande i upprätthållandet av olaglig ockupation är varken en obligatorisk eller en av prövning beroende grund för uteslutning enligt upphandlingslagen.

Enligt det som konstateras ovan kan Vanda stad utgående från upphandlingslagen inte utesluta eller förkasta ett anbud av den orsak att anbudsgivaren direkt eller indirekt deltar i upprätthållandet av en olaglig ockupation.

GPA-avtal

Enligt § 19 i upphandlingslagen ska vid upphandling som omfattas av tillämpningsområdet för Världshandelsorganisationens avtal om offentlig upphandling (FördrS 5/1995, GPA-avtal) på anbudsgivare och anbud från andra avtalsslutande stater tillämpas samma villkor som de som tillämpas på anbudsgivare och anbud från Finland och andra medlemsstater i Europeiska unionen.

Till avtalet om upprättande av Världshandelsorganisationen dvs. GPA-avtalet hör EU- och EES-länderna och flera andra länder, bland annat Israel.

Det grundläggande syftet med GPA-avtalet är att ömsesidigt öppna marknaderna för offentlig upphandling mellan parterna. Enligt GPA-avtalet ska leverantörer från länder som undertecknat avtalet behandlas minst lika förmånligt som inhemska leverantörer eller leverantörer från andra avtalsslutande stater. Enligt GPA-avtalet ska Vanda stad behandla anbudsgivare från Israel på samma sätt som anbudsgivare från EU-länder.

Vanda stads upphandlingsavtal

Vanda stad har ett stort antal upphandlingsavtal utifrån vilka Vanda stad upphandlar varor och tjänster. Vanda stad är bunden av avtalen och ska följa dem enligt avtalet. Om Vanda stad bryter mot avtalen kan Vanda stad bli skadeståndsskyldig på grund av avtalsbrott.

I Vanda stads anbudsförfrågningar har man redan i flera års tid tillämpat allmänna avtalsvillkor för offentlig upphandling (JYSE) som en del av avtalen. Enligt avsnitt 6 i JYSE-villkoren, har Beställaren rätt att säga upp upphandlingskontraktet med omedelbar verkan, om

- i. leverantören eller dess vara är föremål för sanktioner,
- ii. leverantören är föremål för en finsk myndighets beslut om frysning av tillgångar, eller om
- iii. prestationer relaterade till upphandlingskontraktet indirekt eller direkt har hamnat eller kan hamna hos en part som är föremål för sanktioner.

Om Israel skulle beröras av det ovannämnda beslutet skulle ett sådant avtal kunna sägas upp. Vanda stad har inte befogenhet att införa sanktioner, utan sanktionspolitiken hör till finska staten och Europeiska unionen.

I motionen föreslår man att Vanda inte upphandlar produkter, tjänster eller råvaror som har sitt ursprung i Israels olagliga bosättningar, och inte heller gör upphandlingar från företag som är delaktiga i bosättningarnas verksamhet eller andra kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Vanda stad har inga rättsliga grunder för att utesluta varor med israeliskt ursprung från upphandlingar. Som det nämndes ovan är icke-diskrimineringen en huvudprincip vid offentlig upphandling, det vill säga alla anbudsgivare ska behandlas på samma sätt.

Det går därför inte att fastställa allmänna riktlinjer för att Vanda stad inte ska upphandla produkter, tjänster eller råvaror som produceras i Israels olagliga bosättningar.

Kommunens verksamhetsområde

Utgångspunkten för kommunens verksamhet är att verksamheten är lokal och koncentrerad till kommunens eget område. Motionen som lagts fram av ledamöterna innehåller ett ställningstagande angående en främmande stats verksamhet. I motionen föreslås också sanktionsliknande åtgärder i samband med sådan verksamhet. På grund av deras utrikespolitiska karaktär kan motionen och åtgärderna i enlighet med motionen därför inte anses höra till kommunens uppgifter.

Iakttagande av ILO-konventioner

I Vanda stads avtal används allmänt ett avtalsvillkor, enligt vilket avtalsleverantören ska följa ILO-konventioner som gäller arbetsrättigheter. Vanda stad har möjlighet att granska hur arbetsrättigheter och mänskliga rättigheter tillgodoses när det gäller ILO-konventioner.

Om det kan konstateras att anbudsgivaren bryter mot villkoren i dessa avtal, kan anbudsgivaren uteslutas från anbudsförfarandet eller det befintliga avtalet sägas upp på dessa grunder. Men i det sammanhanget är det fråga om ett enskilt fall.

Stadsstyrelsen 23.2.2026 § 26

Stadsdirektörens förslag:

Stadsstyrelsen beslutar att

- a) ge Gashaw Bibani och de 19 andra ledamöterna stadsstyrelsens svar i enlighet med verksamhetsområdets förslag, och
- b) föreslå för stadsfullmäktige att stadsstyrelsens svar antecknas för kännedom.

Beslut:

Stadsfullmäktige beslutade att återremittera ärendet för beredning.

Verksamhetsområdet för koncernledning och livskraft konstaterar följande som sitt svar:

Principer för offentlig upphandling

Vid offentlig upphandling ska sådana principer följas enligt vilka den upphandlande enheten ska behandla deltagare i upphandlingsförfaranden och andra leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt.

Enligt 3 § i lagen om offentlig upphandling och koncession, dvs. upphandlingslagen, ska den upphandlande enheten behandla deltagare i upphandlingsförfaranden och andra leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt förfara öppet och med beaktande av proportionalitetskraven. Upphandlingslagen baserar sig på EU:s upphandlingsdirektiv och de författningar som getts utifrån direktivet.

Enligt 80 och 81 § i upphandlingslagen kan en anbudsgivare uteslutas från ett anbudsförfarande, om det föreligger en grund för uteslutning av denna. I upphandlingslagen finns en uttömmande förteckning över de obligatoriska grunder för uteslutning och de av prövning beroende grunder för uteslutning av anbudsgivare som ska tillämpas vid upphandlingar.

Anbudsgivarnas lämplighetskrav ska vara objektiva, icke-diskriminerande och proportionerliga. Anbudsgivarens direkta eller indirekta deltagande i upprätthållandet av en olaglig ockupation har inte något samband med anbudsgivarens registrering, ekonomiska och finansiella situation eller tekniska eller yrkesmässiga kompetens och är därför inte ett lämplighetskrav som enligt upphandlingslagen får ställas på anbudsgivaren.

När det gäller fastställandet av föremålet för upphandlingen har den upphandlande enheten relativt stor prövningsrätt. Staden kan ställa särskilda villkor för upphandlingarna som gäller ansvarsfullhet och hänför sig till föremålet för upphandlingen. Villkoren kan till exempel hänföra sig till sociala aspekter. I upphandlingslagen tillåts dock inte hänvisningar till varornas ursprung på ett sätt som missgynnar anbudsgivarna. Enligt upphandlingslagen får i beskrivningen av föremålet för upphandlingen en viss tillverkare eller varor av ett visst ursprung inte nämnas, och beskrivningen får inte heller innehålla en hänvisning till varumärke, patent, produkttyp, ursprung eller specifik metod, som karakteriserar de varor, tjänster eller den produktion som tillhandahålls av en specifik anbudsgivare, om hänvisningen gynnar eller missgynnar vissa anbudsgivare eller varor.

Anbudsgivarens direkta eller indirekta deltagande i upprätthållandet av olaglig ockupation är varken en obligatorisk eller en av prövning beroende grund för uteslutning enligt upphandlingslagen.

Vanda stad kan enligt upphandlingslagen utesluta en sådan anbudsgivare ur ett anbudsförfarande som gjort sig skyldig till ett fel som anges i 81 § 1 mom. 3) punkten i upphandlingslagen. Enligt punkten får den upphandlande enheten genom sitt beslut utesluta en anbudssökande eller anbudsgivare ur anbudsförfarandet, om anbudssökanden eller anbudsgivaren:

3) i sin yrkesverksamhet har gjort sig skyldig till ett sådant allvarligt fel som gör att dess tillförlitlighet kan ifrågasättas och som kan styrkas av den upphandlande enheten.

I motionen krävs ett förbud mot att köpa varor eller tjänster från olagligt ockuperade områden. Ett allvarligt fel liksom andra grunder för uteslutning i upphandlingslagen baserar sig på en bedömning av anbudsgivarens verksamhet, och grunderna för uteslutning har därför inget samband med egenskaperna hos de varor eller tjänster som anbudsgivarna erbjuder, såsom deras geografiska ursprung. De uteslutningsgrunder som anges i upphandlingslagen kan därför inte användas som motivering för de regionala begränsningar som föreslås i motionen. Sådana regionala begränsningar omfattas av sanktionsreglering som fastställs och regleras på statsnivå och övernationell nivå.

Huruvida de av prövning beroende grunderna för uteslutning uppfylls bedöms alltid utifrån en bedömning från fall till fall. Staden kan som upphandlande enhet inte införa någon förhandsbestämmelse, enligt vilken en viss handling alltid skulle leda till uteslutning. Däremot måste det alltid bedömas från fall till fall om anbudsgivarens verksamhet har varit sådan att den bör uteslutas.

Ett företag som är verksamt i en olaglig bosättning kan dock anses utgöra en större risk för kränkning av de mänskliga rättigheterna och arbetstagarnas rättigheter, och därför bör man fästa uppmärksamhet vid detta i konkurrensutsättningarna och vid behov utesluta företaget av en prövning beroende grund, om förutsättningarna för ett allvarligt fel uppfylls efter övervägande från fall till fall.

Upphandlingslagen ger anbudsgivaren också rätt att lägga fram bevis på sin tillförlitlighet trots att en obligatorisk eller av prövning beroende grund för uteslutning av anbudsgivaren föreligger. Om den upphandlande enheten anser att bevisen som anbudsgivaren lagt fram och tillförlitligheten är tillräckliga, får den upphandlande enheten inte utesluta anbudssökanden eller anbudsgivaren i fråga ur anbudsförfarandet. Även effekterna av avhjälpande åtgärder ska alltid bedömas från fall till fall av den aktör som fattar beslutet om upphandlingen. Eftersom det ovan nämnda grundar sig på tvingande reglering i upphandlingslagen, kan ett övervägande från fall till fall av tillämpningen av uteslutningsgrunderna inte begränsas på förhand genom att den som beslutar om upphandlingen förpliktas att alltid utesluta anbudsgivarna på basis av en viss verksamhet.

I en bedömning från fall till fall kan man ändå inte utesluta möjligheten att det i verksamheten för ett företag som är verksamt i en olaglig bosättning framkommer ett allvarligt fel i samband med yrkesverksamheten, vilket kan leda till att företaget utesluts ur konkurrensutsättningen.

Vanda stads upphandlingsavtal

Vanda stad har ett stort antal upphandlingsavtal utifrån vilka Vanda stad upphandlar varor och tjänster. Vanda stad är bunden av avtalen och ska följa dem enligt avtalet. Om Vanda stad bryter mot avtalen kan Vanda stad bli skadeståndsskyldig på grund av avtalsbrott.

I Vanda stads anbudsförfrågningar har man redan i flera års tid tillämpat allmänna avtalsvillkor för offentlig upphandling (JYSE) som en del av avtalen. Enligt avsnitt 6 i JYSE-villkoren, har Beställaren rätt att säga upp upphandlingskontraktet med omedelbar verkan, om

- i. leverantören eller dess vara är föremål för sanktioner,
- ii. leverantören är föremål för en finsk myndighets beslut om frysning av tillgångar, eller om
- iii. prestationer relaterade till upphandlingskontraktet indirekt eller direkt har hamnat eller kan hamna hos en part som är föremål för sanktioner.

I Vanda stads upphandlingsavtal används också allmänt ett avtalsvillkor om uppsägning av avtalet på grund av uteslutningsgrunder.

Enligt villkoret i fråga kan ett avtal sägas upp med omedelbar verkan på grund av uteslutningsgrunderna, om det föreligger en obligatorisk eller av prövning beroende grund för uteslutning av leverantören enligt 80 och 81 § i upphandlingslagen.

Vanda stad har rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan utan den uppsägningstid som nämns i avtalet, även om ovan nämnda grunder har uppkommit först efter att avtalsförhållandet har börjat.

Kommunens verksamhetsområde

Utgångspunkten för kommunens verksamhet är att verksamheten är lokal och koncentrerad till kommunens eget område. Motionen som lagts fram av ledamöterna innehåller ett ställningstagande angående en främmande stats verksamhet. I motionen föreslås också sanktionsliknande åtgärder i samband med sådan verksamhet. På grund av deras utrikespolitiska karaktär kan motionen och åtgärderna i enlighet med motionen därför inte anses höra till kommunens uppgifter.

Iakttagande av ILO-konventioner

I Vanda stads upphandlingsavtal används allmänt ett avtalsvillkor, enligt vilket avtalsleverantören ska följa ILO-konventioner som gäller arbetsrättigheter. Vanda stad har möjlighet att granska hur arbetsrättigheter och mänskliga rättigheter tillgodoses när det gäller ILO-konventioner.

Om det kan konstateras att anbudsgivaren bryter mot villkoren i dessa ILO-konventioner, kan anbudsgivaren uteslutas från anbudsförfarandet eller det befintliga avtalet sägas upp på dessa grunder. Men i det sammanhanget är det fråga om ett enskilt fall.

Stadsstyrelsen 8.6.2026 § 19

Stadsdirektörens förslag:

Stadsstyrelsen beslutar att

- a) ge Gashaw Bibani och de 19 andra ledamöterna stadsstyrelsens svar i enlighet med verksamhetsområdets förslag, och
- b) föreslå för stadsfullmäktige att stadsstyrelsens svar antecknas för kännedom.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Stadsfullmäktige 22.6.2026 § 28

Stadsstyrelsens förslag:

Stadsfullmäktige beslutar anteckna stadsstyrelsens svar för kännedom.

Beslut:

Stadsfullmäktige beslutade bordlägga ärendet till följande sammanträde.

Stadsfullmäktige 24.8.2026 § 9

Stadsstyrelsens förslag:

Stadsfullmäktige beslutar anteckna stadsstyrelsens svar för kännedom.

Behandling:

Det antecknades att vänsterförbundets fullmäktigegrupp lämnade in följande protokollsuttalande i ärendet:

"Det svar som lämnats tar inte tillräcklig hänsyn till den centrala etiska frågan i motionen, utan förbiser den i praktiken genom att hänvisa till administrativa begränsningar.

Staden undviker sitt etiska ansvar genom att hänvisa till upphandlingslagstiftningen och byråkratiska förfaranden, och undviker därmed sitt politiska och moraliska ansvar i en situation där det handlar om olagliga israeliska bosättningar som strider mot internationell rätt och upphandlingskedjor i anslutning till dem.

I praktiken innebär detta att staden genom sin verksamhet godkänner den nuvarande situationen och indirekt stärker sådan ekonomisk verksamhet som upprätthåller olagliga bosättningar och den försämring av människorättssituationen som sker i samband med dem."

Det antecknades att de grönas och socialdemokraternas fullmäktigegrupper lämnade in ett gemensamt protokolluttalande i ärendet, vilket också ledamöterna Jenni Alasuutari och Juha Suoniemi anslöt sig till:

"Vanda stad bör utreda på vilket sätt man inom ramen för upphandlingslagstiftningen kan beakta kriterierna för mänskliga rättigheter och ansvarsfullhet så att man inte genom upphandlingar stöder verksamhet som strider mot internationell rätt."

Beslut:

Förslaget godkändes.

Bilaga:

- Gashaw Bibanis och 19 andra ledamöters undertecknade motion om att Vanda inte upphandlar produkter, tjänster eller råvaror som produceras i Israels olagliga bosättningar

Anvisningar för sökande av ändring: 2.1 Besvärsförbud

Närmare information:

Tiina Ekholm, upphandlingsdirektör, (tiina.ekholm@vantaa.fi)
Ismo Lindqvist, upphandlingsjurist (ismo.lindqvist@vantaa.fi)